

DIDAKTIKA MATEMATIKY

IMAp07 P4

Růžena Blažková
PdF MU Brno

Osnova P 4

Binární algebraické operace

Vlastnosti operací

Sčítání přirozených čísel

- - pamětné
- - písenné
- Odčítání přirozených čísel
- - pamětné
- - písenné

Binární algebraická operace

Zobrazení z $M \times M$ do M

$\mathbb{N} \times \mathbb{N}$ do $\mathbb{N}$

$$[2, 5] \rightarrow 7 \quad 2 + 5 = 7$$

$$[2, 5] \rightarrow 10 \quad 2 \times 5 = 10$$

Vlastnosti operací

ND, A, K, EN, EI, ZR

Sčítání přirozených čísel

Vychází ze sčítání čísel kardinálních

$|A| + |B| = |A \cup B|$, za předpokladu, že $A \cap B = \emptyset$.

Didakticky: dávání dohromady, spojování,
zvětšování, přidávání

$$\begin{array}{ccccccc} a & + & b & = & c & & \\ \text{sčítanec} & & \text{sčítanec} & & \text{součet} & & \end{array}$$

Vlastnosti sčítání v $\mathbb{N}$

- ND – pro jakákoliv dvě přirozená čísla najdeme v množině všech přirozených čísel součet
- A sčítance můžeme sdružovat, součet se nezmění. Využíváme k výhodnému sčítání, k počítání v oboru do 20 a dále.

$$(a + b) + c = a + (b + c)$$

Např. $13 + 16 + 7$ $13 + 7 + 16$

A

$$8 + 7 = 8 + (2 + 5) = (8 + 2) + 5$$

Vlastnosti sčítání v $\mathbb{N}$

- K sčítance můžeme zaměnit, součet se nezmění.
Využíváme k snazšímu počítání

$$a + b = b + a$$

Co je pro děti snazší: $2 + 8$ nebo $8 + 2$?

- EN přičítání nuly

$$a + 0 = 0 + a = a$$

- Další vlastnosti EI, ZR nemá.

Metodický postup

1. Sčítání v oboru do 5
2. Sčítání v oboru do 10 (náročnost úloh)
3. Sčítání v oboru do 20 – bez přechodu přes základ, s přechodem přes základ (vlastní rozklady dětí)

Viz seminář

4. Sčítání v oboru do sta

Sčítání v oboru do 100

- Předpoklady:
- představa o číslech do sta, uspořádání, přechody mezi desítkami
- pochopení poziční desítkové soustavy
- zvládnutí základních spojů do 20

Pomůcky

- Počítadlo
- Stovková tabule
- Předměty balené po deseti
- Svazky tyčinek nebo brček
- Peněžní model
- Montessori banka
- Číselná osa

Metodický postup

1. Sčítání násobků deseti $30 + 40$

- Analogie $3 + 4 = 7$ $30 + 40 = 70$
- Názor – pomůcky – počítadlo, stovková tabule, předměty balené po deseti, svazky brček nebo tyčinek, peněžní model, číselná osa

2. Sčítání dvojciferného a jednociferného čísla

- $60 + 7$ $62 + 7$ $63 + 7$ $65 + 7$
- Rozklady, vlastní strategie, pozor na přičítání po jedné

Metodický postup

- **3. Sčítání dvojciferných čísel**
- $40 + 30$ $46 + 30$ $46 + 32$ $46 + 34$
 $46 + 38$.
- Rozklad jen jednoho sčítance
- Pozor na rozklady $46 + 32$ $(40 + 6) + (30 + 2)$
- Vzhledem k odčítání s přechodem
- Strategie žáků $46 + 38$ $46 + 38$
- $4 \ 34$ $44 \ 2$

Pozor

- $26 + 42 = 86$
- $58 + 2 = 510$

Písemné sčítání

- Bez přechodu přes základ 10

$$\begin{array}{r} 45 \\ + 23 \\ \hline 68 \end{array}$$

- Elementární kroky: $3 + 5 = 8$

$$2 + 4 = 6$$

- Zkouška správnosti se provádí záměnou sčítanců: 23

$$\begin{array}{r} 45 \\ + 23 \\ \hline 68 \end{array}$$

Problémy

- Sčítání s přechodem: 29
- 37
- 516
- Nerespektování přechodu: 29
- 37
- 56
- Sečtení všech čísel bez ohledu na řády: 29
- 37
- 21
- $(7 + 9 + 2 + 3)$

Odčítání přirozených čísel

- Inverzní operace ke sčítání

$$3 + 4 = 7 \quad 7 - 3 = 4 \quad 7 - 4 = 3$$

$$a + b = c \quad c - a = b \quad c - b = a$$

Odčítání není v množině všech přirozených čísel neomezeně definované, nemá tedy žádné další vlastnosti.

Odčítání

$$a - b = c$$

menšenec   menšitel   rozdíl

Vyvození: ubírání, oddělování, zmenšování,

Metodický postup

1. Odčítání v oboru do 5
2. Odčítání v oboru do 10

Různá obtížnost příkladů $8 - 6$, $8 - 2$

Pozor na odčítání po jedné

3. Odčítání v oboru do 20 - bez přechodu přes základ 10, s přechodem přes základ 10.

Pozor na rozklady

$16 - 9$	$16 - 9$
$6 \quad 3$	$10 \quad 6$

Odčítání v oboru do 100

- **Odčítání násobků deseti** $70 - 30 = 40$
- Analogie $7 - 3 = 4$, $70 - 30 = 40$
- Názor - pomůcky – viz sčítání

Odčítání jednociferného čísla od dvojciferného

- $46 - 6$ $6 - 6 = 0$ $40 + 0 = 40$
- $46 - 4$ $6 - 4 = 2$, $40 + 2 = 42$ $40 + (6 - 4) = 42$
40 6
- $40 - 6$ $10 - 6 = 4$ $30 + 4 = 34$
- 30 10
-
- $42 - 6$ $42 - 2 = 40$ $40 - 4 = 36$
- 2 4

Odčítání dvojciferných čísel

- $70 - 30$
- $76 - 30$ $70 - 30 = 40$ $40 + 6 = 46$
70 6
- $76 - 32$ $76 - 30 = 46$ $46 - 2 = 44$
30 2
- $70 - 32$ $70 - 30 = 40$ $40 - 2 = 38$
- 30 2
- $74 - 38$ $74 - 30 = 44$ $44 - 8 = 36$
30 8

Strategie dětí

- $76 - 32$
- $6 \quad 26$
- počítá $76 - 6 = 70$, $70 - 20 = 50$, $50 - 6 = 44$
- $70 - 32$ obě čísla zmenší o 2 a počítá: $68 - 30$
- $74 - 38$ $70 - 30 = 40$ $4 - 8 = (-4)$ $40 - 4 = 36$

Písemné odčítání

- Bez přechodu přes základ 10

- $$\begin{array}{r} 79 \\ - 45 \\ \hline \end{array}$$

- $$\begin{array}{r} 79 \\ - 45 \\ \hline \end{array}$$

- $$\begin{array}{r} 79 \\ - 45 \\ \hline 34 \end{array}$$

- Elementární kroky: $5 + ? = 9$ $5 + 4 = 9$

- $4 + ? = 7$ $4 + 3 = 7$

- Zkouška: 34

- $$\begin{array}{r} 45 \\ \hline \end{array}$$

- $$\begin{array}{r} 45 \\ \hline 79 \end{array}$$

Písenné odčítání

- S přechodem přes základ 10

- $$\begin{array}{r} 72 \\ -26 \\ \hline \end{array}$$
- $$\begin{array}{r} 72 \\ -26 \\ \hline 46 \end{array}$$

- Elementární kroky: $6 + ? = 2$ nemá řešení, proto přidáme k menšenci 10 jednotek:

- $$6 + ? = 12 \quad 6 + \mathbf{6} = 12$$

- 6 zapíšeme pod jednotky a jednu desítku přičteme k menšiteli:

- $$2 + 1 = 3, \quad 3 + ? = 7 \quad 3 + \mathbf{4} = 7$$

- Zkouška: 46

Písemné odčítání

- Zkouška: 46
- 26
- 72

- Číslo s nulami 80 84
- -34 -50
- 46 34

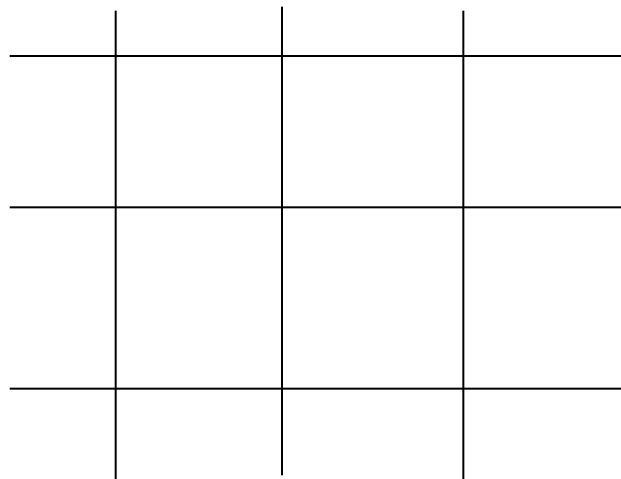
Počítáme: $4 + ? = 10$ $4 + 6 = 10$, $1 + 3 = 4$ $4 + ? = 8$ $4 + 4 =$

0 + ? = 4   0 + 4 = 4   5 + ? = 9   5 + 4 = 9

Didaktické hry

- Loto
- Domino
- Pexeso
- Bingo
- Pyramidy
- Housenky, hadi
- Křížovka se samokontrolou

Křížovka se samokontrolou

Křížovka

18	25	43
42	34	76
60	59	119